

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2021

FÖRORD

FORTFARANDE HÖG ARBETSBELASTNING Antalet arbetssökande och arbetslösa kunder på AMS har minskat under 2021. I genomsnitt sökte 2 108 personer arbete (2 255, 2020) och 538 var arbetslösa (744, 2020). Antalet nya ansökningar om arbetslöshetsförmåner och redovisningar av arbetslöshetstid har minskat. Nya ansökningar var 971 (2 033, 2020) och totalt inkom 9 920 (11 035, 2020) redovisningar. Historiskt sett är det fortfarande mycket höga siffror. Antalet arbetssökande brukar ligga runt 1 100 och antalet arbetslösa under 300. Antalet ansökningar brukar vara kring 700 och redovisningar brukar vara omkring 6 000. Arbetsmarknadsservice- och utkomstskyddsensheten hade en hög arbetsbelastning även 2021.

TILLBAKA TILL DET NORMALA Inledningsvis 2021 hade vi morgonmöten med all personal tisdagar och fredagar. Från och med den 11 maj 2021 var vi tillbaka till det normala med ett morgonmöte i veckan. Vi bytte dock dag från torsdag till tisdag. Begreppet torsdagsmöten finns således nu i historieböckerna. Bakgrunden var enkel. Behovet att samlas två gånger i veckan fanns inte längre. Lagberedningsmaskineriet i Helsingfors producerade fortfarande ett stort antal författningar med olika temporära bestämmelser men inte i samma omfattning som under 2020 så behovet av att hålla oss uppdaterade flera gånger i veckan fanns inte.

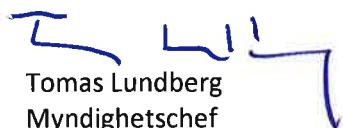
NYA ÖPPETTIDER Under hösten öppnade vi AMS för spontanbesök. Vi hade haft stängt i mer än ett och ett halvt år. De nya öppettiderna är klockan 10-12 tisdag-torsdag. Före pandemin var öppettiderna klockan 10-15 måndag-fredag. Den förkortade öppethållningstiden valde vi utifrån den erfarenhet vi fick under stängningen. Eftersom alla kunder som behövde det fick komma in till oss och prata även om vi hade stängt så var det väldigt få som stängdes ute. I praktiken de som inte var kunder hos oss. Likväl kunde vi ge bra service till den senare gruppen via telefon och e-post. Behovet att ha öppet fem dagar i veckan 10-15 finns inte.

NY VERKSAMHET – KARRIÄRVÄGLEDNING Landskapsregeringens projekt Visa vägen avslutades under sommaren 2021 och verksamheten överfördes till oss. Vi behöll namnet Visa vägen. Visa vägen är nu likt Åland Living en del av AMS verksamhet som baserar sig på budgetbeslut.

ARBETSPSYKOLOGTJÄNSTER Vår arbetspsykolog hade på grund av pandemiläget inte möjligt att ha kunder under sex veckor. Målet 2021 var att minst 50 personer skulle få yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering. Det blev 57 personer. Det är bra jobbat under utmanande förhållanden.

Jag hoppas läsningen av vår berättelse ska ge dig en god inblick i vår verksamhet 2021.

Jag tackar personalen för en helt makalös arbetsinsats även 2021.

Tomas Lundberg
Myndighetschef

ALLMÄNT

Om AMS

AMS leds av en myndighetschef som ansvarar för att fastställda mål uppnås. AMS ledningsgrupp, som består av myndighetschefen, biträdande myndighetschefen, handläggningschefen och två personalrepresentanter, arbetar med principiellt viktiga och strategiska frågor. AMS biträds av en rådgivande delegation som fungerar som ett informations- och kontaktorgan mellan arbetsgivare, arbetstagare, studerande och AMS.

AMS verksamhetsutrymmen finns i Magazin-husets andra våning, Nygatan 5 i Mariehamn. AMS har öppet för besök tisdag, onsdag och torsdag 10:00-12:00 och telefontid vardagar 10:00-11:00 och 13:00-14:00.

Värdegrund

RESPEKT

Alla som jobbar på AMS strävar efter att de vi möter ska få ett gott bemötande. Vi jobbar så att vi inger trygghet och så att vi får kunder, samarbetspartners och andra vi möter att känna delaktighet.

Vi visar respekt genom att låta andra vara såsom de är, utan att klandra dem för detta. Vi ser varje individ. AMS service är och ska vara individuell. Likväl så att vi ska agera opartiskt och jämlikt.

Förtroende är viktigt för oss. Att vi alltid tänker på den personliga integriteten är en grundförutsättning för att vi ska kunna inge förtroende och förtjäna ett förtroende. För att klara vårt uppdrag på ett bra sätt behöver vi en öppen kommunikation, både internt och ut mot kund och mot samarbetspartners.

TYDLIG KOMMUNIKATION

Internt så uppnår vi tydlig kommunikation genom att alla ska veta vart vi är på väg. Vi förstår att tvåvägskommunikation är allas ansvar. Vi ifrågasätter oklarheter då klarhet gällande till exempel regler och rutiner är avgörande för att vi ska kunna kommunicera tydligt och därmed agera sakligt och kunnigt.

Både internt samt gentemot kunder och samarbetspartners är vi lyssnande, lyhörda, tydliga, sakliga och kunniga. Vi strävar hela tiden efter att bli bättre på kommunikation. Både när det handlar om samtal och det skrivna ordet.

Regler om AMS organisation och verksamhet

AMS organisation regleras i landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet. Närmare bestämmelser om den interna organisationen och uppgiftsfördelningen samt om användningen av beslutanderätten finns i myndighetens reglemente.

AMS verksamhet regleras i landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslagen (2006:71) om studiestöd, landskapslagen (2012:74) om främjande av integration och i landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning. AMS utför vissa uppgifter som tillhör rikets behörighet med stöd av överenskommelseförordningar, till exempel handlägger ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare enligt 73 §

utlänningslagen (FFS 301/2004). Myndigheten handhar uppgifter eller ger service även utgående från lagtingets budgetbeslut såsom verksamheterna som ordnas under samlingsnamnet Åland Living respektive Visa vägen samt arbetspsykologens tjänster.

Personal

Personalresurserna inom arbetsmarknadsservicen har bestått av 2 informatörer, 6 förmedlare och 7 vägledare samt 1 förmedlare/EURES-rådgivare.

Förutom personalresurserna inom arbetsmarknadsservicen har personalen bestått av 1 myndighetschef, 1 biträdande myndighetschef, 1 handläggningschef, 1 arbetspsykolog, 1 informationskoordinator, 2 sakkunniga, studiestöd, 1 arkivbiträde och 3 sakkunniga, utkomstskydd för arbetslösa. Vid studiestöd jobbade 1 extra handläggare juni-september.

Kunder

AMS har mer än 5 000 registrerade kunder (arbetsgivare, arbetssökande, studerande, personer intresserade av att flytta till Åland) men betjänar totalt många fler än så. Utöver de registrerade kundgrupperna förekommer dagligen en stor mängd kundkontakter via telefon, e-post och webb.

Rådgivande delegationen

Den rådgivande delegationen för AMS leddes av ordförande Linnéa Johansson, avdelningschef vid landskapsregeringens näringsavdelning. På grund av pandemin hölls varken det traditionella vår- eller höstmötet.

ARBETSLÖSHETEN

Arbetslösheten under 2021

Arbetslösheten har minskat under år 2021. I december 2021 var det relativa arbetslöshetstalet i genomsnitt 5,2 procent, jämfört med 9,4 procent i december 2020. För kvinnorna var det relativa arbetslöshetstalet 4,7 procent medan det var 5,7 procent för männen. Det relativa arbetslöshetstalet för ungdomar under 25 år var 5,2 procent, jämfört med 9,9 procent i december 2020. För kvinnor var ungdomsarbetslöshetstalet lägre än för männen, 3,1 procent jämfört med 7,2 procent. Det relativa arbetslöshetstalet för de 55 år fyllda var 5,4 procent (9,6 procent i december 2020). Här var arbetslöshetstalet samma för både kvinnor och män (5,4 procent). Antalet långtidsarbetslösa (385 stycken) var lägre än i december 2020 (744 stycken), och utgör 2,5 procent av arbetskraften (4,9 procent i december 2020).

ARBETSMARKNADSSERVICE

Utmaning

Det extremt höga antalet arbetssökande, arbetslösa och permitterade har präglat arbetsmarknadsservicen under 2021. Det är en utmaning för AMS att tillhandahålla individuell arbetsmarknadsservice i tillräcklig omfattning och inom rimlig tid då alla tjänstemän har ett mycket stort antal kunder som många har behov av personlig kvalificerad arbetsmarknadsservice.

Arbetsökande, arbetsmarknadsstatus (årsmedeltal)

	2017	2018	2019	2020	2021
sysselsättningsstöd	38	41	34	32	91
i arbete	284	302	342	439	592
arbetslös	533	520	524	959	824
permitterad	17	14	8	509	230
förkortad arbetsvecka	7	4	4	60	84
utanför arbetskraften (till exempel sjukskrivna)	114	124	113	141	143
arbetslöshetspension	0	0	0	0	0
i arbetsprövning eller i arbetspraktik	14	12	13	9	10
i sysselsättningsfrämjande utbildning	106	108	112	105	134
TOTALT	1 112	1 125	1 150	2 255	2 108

Service steg för steg

När arbetsmarknadsservice tillhandahålls ska den sökande i första hand erbjudas möjlighet att själv använda servicen med hjälp av självbetjäning eller information. Om användningen av service på detta sätt inte är ändamålsenlig med tanke på en sökandes servicebehov eller inte leder till att han eller hon finner något arbete eller utbildning, ska AMS stödja den sökande med mer kvalificerade serviceinsatser.

Arbetsförmedling

Arbetsförmedling till enskilda

Genom AMS arbetsförmedling ska den enskilde få information om lediga arbetsplatser, om de möjligheter som företagande erbjuder och om andra arbetsmöjligheter, möjlighet att genom självbetjäning söka efter arbete samt rådgivning som anknyter till sökande av arbete. För enskild tillhandahålls arbetsförmedling även i fråga om registrering och upprätthållande av uppgifter i anslutning till arbetsökande, sökande efter och presentation av arbetsplatser, arbetsplatserbjudanden samt presentation av den arbetsökande för arbetsgivaren.

Arbetsförmedlare genomför kartläggning av hur den arbetsökandes förutsättningar att komma ut i arbetslivet ser ut, personliga möten och intervjuer med arbetsökande. Till förmedlarens uppgifter hör även matchning – att sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetsökande som söker arbete, identifiering av förmågor hos den arbetsökande som kan behöva förstärkas genom till exempel utbildning och vägledning samt aktivt arbete med insatser tillsammans med den arbetsökande för att öka den arbetsökandes förutsättningar för att finna, få och behålla ett arbete och vid behov utarbetande och revidering av sysselsättningsplan.

Förmedlare handhar även altemneringsledighetsärenden, utlåtanen till utbetalare av arbetslöshetsförmån, information och besvarande av frågor som rör arbetslöshetsförmåner.

Arbetsförmedling till arbetsgivare

Genom AMS arbetsförmedling får arbetsgivare hjälp med att finna lämpliga arbetssökande till lediga arbetsplatser, presentation och uppställande av förslag på basis av de uppgifter om platsansökningar, utbildning, yrke och arbetshistoria som finns registrerade om arbetssökande vid AMS, information och rådgivning om tillgång till och anskaffning av arbetskraft. På AMS jobbar en förmedlare som har ett särskilt ansvar för vår arbetsgivarservice.

Arbetssökande

Antalet arbetssökande kunder på AMS har minskat under 2021. I genomsnitt sökte 2 108 personer arbete via AMS (2 255, 2020). Antalet arbetssökande var som lägst i december då 1 665 personer sökte arbete och högst i mars med 2 497 personer. Av de 1 665 personerna som var arbetssökande i december var 41,4 % (689 personer) arbetslösa, 27,6 % (460 personer) i arbete, 8,7 % (145 personer) utanför arbetskraften, till exempel sjukskrivna, 7,6 % (127 personer) i sysselsättningsfrämjande utbildning, huvudsakligen svenska för inflyttade (SFI) och 7,1 % (119 personer) permitterade.

Lediga platser

Antalet lediga platser nästan fördubblades under 2021 i jämförelse med 2020 till 278 i genomsnitt per månad (155, 2020). I genomsnitt tillsattes 237 lediga platser per månad (190, 2020). 60,8 % av platserna tillsattes inom tre veckor (56,3 %, 2020). 4,6 % av platserna tog det över två månader att tillsätta (8,9 % 2020)

Jobbchansen

På grund av covid-19-situationen arrangerades varken Jobbchansen eller någon mindre rekryterings- och informationstillfälle av AMS i AMS lokaler (0, 2020).

Vägledning, sysselsättningsfrämjande utbildningar och åtgärder

Vägledarens kundmöten innehåller så gott som alltid rådgivning som är av olika art till exempel rådgivning i arbetssökning, möjligheter i arbetslivet, studier, alternativ till rehabilitering då hälsohinder finns, rådgivning av vilka instanser som kan erbjuda hjälp eller bekosta åtgärder som kunden behöver där det finns behov av annan service än den AMS kan erbjuda.

Särskild service för personer med nedsatt arbetsförmåga

AMS kan, med den enskilda kundens medgivande, låta utreda eventuella hälsobegränsningar med tanke på möjligheter till arbete. AMS har ett samarbetsforum med FPA för gemensamma kunder där det behöver klarläggas vad FPA kan erbjuda och vilken AMS roll ska vara. Där AMS åtgärder inte räcker till vad gäller personer med hälsobegränsningar hänvisas kunden till Kommunernas socialtjänst k.f. (KST) som kan ha ansvar att ge service.

Under året fick 6 personer (6, 2020) med nedsatt arbetsförmåga en möjlighet att pröva på ett nytt arbetsområde genom arbetsprövning på en arbetsplats. Ingen (0, 2020) arbetsgivare har erhållit stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen för att kunna anställa en person med funktionsnedsättning.

En stor och ökande kundgrupp hos vägledningen är de personer som lyft sjukdagpenning under det maximala antalet dagar, är fortsatt sjukskrivna och väntar på pensionsbeslut eller har fått avslag på sin pensionsansökan. Rådgivning

för dessa personer handlar ofta om hur de ska komma tillbaka i arbetslivet samt vilka rättigheter man kan ha hos olika instanser utanför AMS såsom Folkpensionsanstalten (FPA), Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), KST och arbetspensionsanstalter.

Sysselsättningsfrämjande utbildningar

För att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och motverka arbetslöshet samt stärka den enskildes möjlighet att få eller behålla ett bestående arbete ordnas sysselsättningsfrämjande utbildningar. AMS köper huvudsakligen från Ålands gymnasium sysselsättningsfrämjande utbildningar och landskapsregeringen ger Ålands gymnasium i uppdrag att ordna sysselsättningsfrämjande utbildningar. Utbildningarna kan ha varierande utformningar för att fungera mer effektivt för olika grupper eller behov som är aktuella.

Under 2021 har 10 sysselsättningsfrämjande utbildningar utvärderats efter 3 respektive 6 månader. Totalt deltog 116 personer.

Utbildningar 2021	Deltagare	Män	Kvinnor	under		
				25	25-55	över 55
	116	52	64	8	89	19

Situationen efter 3 månader

<i>kvinnor under 25</i>				<i>män under 25</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
1	2	3		1		1	

<i>kvinnor 25 -55</i>				<i>män 25-55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
17	6	26	1	6	2	30	

<i>kvinnor över 55</i>				<i>män över 55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
4		4		7	1	4	

Situationen efter 6 månader

<i>kvinnor under 25</i>				<i>män under 25</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
1		5		1		1	

<i>kvinnor 25 -55</i>				<i>män 25-55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
19	6	21	4	19	3	16	

<i>kvinnor över 55</i>				<i>män över 55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
5		3		7	1	4	

Med "annan" avses att personens situation är okänd då personen inte längre är arbetssökande eller att personen står utanför arbetskraften.

Totalt var 52 personer i arbete (44,8 %) och 10 i utbildning (8,6 %) sex månader efter avslutad utbildning emedan 50 var arbetslösa (43,1 %) och 4 (3,5 %) hade annan status.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder

De budgetmedel som reserverats för sysselsättningsfrämjande åtgärder användes i första hand för sysselsättningsstöd som enligt lag kan betalas för anställning, praktik, läroavtal, deltidsarbete och start av företagsverksamhet. Under 2021 beviljades 30 (35, 2020) sysselsättningsstöd för praktik, 108 (62, 2020) för anställning, 2 (3, 2020) för läroavtalsutbildning och 31 (11, 2020) för startandet av företag.

Under 2021 har tre sysselsättningsprojekt varit aktuella, Ung Resurs sysselsättningsprojekt som riktar sig till ungdomar samt Emmaus och Björkkö Ab:s sysselsättningsprojekt som riktar sig till vuxna.

Ung Resurs projekt

Inom Ung Resurs projekt erbjuds maximalt 17 deltagare (varav 5 deltagare i huvudsak extern praktik) daglig sysselsättning, hjälp med att planera sin framtid, hjälp att söka studieplats och handledd praktik. Projektet har upphandlats av AMS. I januari 2021 deltog 7 ungdomar i projektet (januari 2020 6 ungdomar) varav en tillbaka från Starten och en på extern praktik. De flesta slutade under maj månad. Hösten 2021 började 3 nya ungdomar vid olika tidpunkter (hösten 2020 9 ungdomar). Projektet har kontinuerlig intagning från augusti till maj.

För de deltagare som var inne i projektet höstterminen 2020 – vårterminen 2021, (16 inskrivna) var statusen i november 2021, 3 var i utbildning, 4 hade jobb, 1 arbetslös, 1 i praktik, 1 värnplikt, 2 fortsatt projektdeltagare, 1 tillbaka till Starten och 3 okänd status.

Emmaus projekt

Emmaus sysselsättningsprojekt kan ha maximalt 10 deltagare och erbjuder handledd utbildning för i huvudsak långtidsarbetslösa som behöver stödinsatser för att komma ut på arbetsmarknaden eller för att få en utbildningsplats. Deltagarna kan enligt sin individuella plan erbjudas både teoretiska kurser och arbetspraktik. En deltagare ska kunna delta i projektet i en till sex månader i handledd utbildning om det inte föreligger särskilda behov som talar för en längre tid än sex månader. Under utbildningstiden ges möjlighet att prova på uppgifter inom Emmaus olika verksamheter som försäljning, renovering av möbler och byggarbeten. I handledd utbildning ingår kunskaper om arbetslivet, arbetssökarfärdigheter, kunskaper om utbildningssystem, uppgörande av plan för ansökan till arbete och utbildning och arbetspraktik. Under 2021 hade AMS 17 (20 2020) deltagare i projektet.

För de 15 deltagare som var inne i projektet 1.11.2020-31.10.2021 var statusen 31.10.2021: 2 i arbete, 2 arbetslösa, 1 praktik i hemkommun, 3 pågående projektdeltagande, 2 okänd, 1 flyttat utomlands och 4 förslag om eller under utredning.

Björkkö Ab:s projekt

Björkkö Ab:s sysselsättningsprojekt kan ha maximalt 10 deltagare och erbjuder handledd utbildning för i huvudsak långtidsarbetslösa som behöver stödinsatser för att komma ut på arbetsmarknaden eller för att få en utbildningsplats. Deltagarna

kan enligt sin individuella plan erbjudas både teoretiska kurser och arbetspraktik. Arbetspraktiken kan erbjudas av en tredje part. En deltagare ska kunna delta i projektet i en till sex månader i handledd utbildning om det inte föreligger särskilda behov som talar för en längre tid än sex månader.

Pandemin ställde till problem med att få i gång verksamheten i mars 2021. Totalt hade hitintills i november 2021 fem deltagit och två var kvar i november 2021. Två av de som deltagit har anställts av Björkkö Ab, en har påbörjat grundvux och de sista två har hoppat av.

Studievägledning

AMS köper studievägledningstjänster av Ålands gymnasium för att kunna erbjuda arbetssökande kunder studievägledning. Under 2021 genomfördes 121 studievägledningstillfällen (75, 2020), vilket är ett rekord sedan AMS började erbjuda studievägledning. I de flesta fallen har vägledningen varit inriktad på att informera om vilka alternativ som erbjuds, vilket utbud som finns, hur man söker in till utbildning, vilka behörigheter som krävs samt hjälp med cv och arbetsansökan.

REKRYTERING AV ARBETSKRAFT UTANFÖR ÅLAND

AMS gör aktiva rekryteringsinsatser utanför Åland genom främst två kanaler: deltagandet i Eures-nätverket (European Employment Services) och den egna verksamheten Åland Living. Eures är ett gemensamt forum för Europeiska kommissionen, offentliga arbetsförmedlingar i EES-länderna och Schweiz samt andra lokala och regionala organ som berörs av sysselsättningsfrågor. Syftet med Eures-nätverket är att främja den fria rörligheten av arbetskraft inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Åland Living är ett samlingsnamn för den verksamhet inom AMS som huvudsakligen riktar sig till målgrupper utanför Åland. Åland Living har som övergripande målsättning att öka rekryteringsunderlaget för det åländska näringslivet, motverka kompetensflykt från Åland samt arbeta för en inflyttning av personer och företag som kan öka diversifieringen av det åländska näringslivet. Åland Living upprätthåller webbplatsen alandliving.ax inklusive rekryteringsportal med möjlighet för åländska arbetsgivare att söka bland cv:n som personer intresserade av jobb på Åland registrerat i databasen. Åland Living informerar om och besvarar flyttfrågor i olika kanaler samt planerar rekryteringsevenemang och informationsmaterial. Eures Åland och Åland Living har samarbeten med både åländska och utomåländska samarbetspartners i rekryteringsfrågor. Under 2021 har Eures Åland och Åland Living deltagit vid två tillfällen i online-mässan Finland Works.

PRAKTIK FÖR HÖGSKOLESTUDERANDE

AMS administrerar systemet med högskolepraktikantplatser. Systemet ger studerande i slutskedet av sina studier en möjlighet att knyta värdefulla kontakter på den åländska arbetsmarknaden genom praktik inom sitt utbildningsområde. Praktikanterna anställs av AMS men fullgör sin praktik på valfri åländsk arbetsplats som är intresserad och kan erbjuda praktikuppdrag. Högskolepraktiksystemet är avsett att förhindra kompetensflykt från samt locka ny arbetskraft till Åland. Under 2021 har 56 (58, 2020) högskolestuderande, 36 (38, 2020) kvinnor och 20 (20, 2020)

män, erhållit praktikplats. 18 (23, 2020 har gjort sin praktik inom den offentliga sektorn och 38 (35, 2020) i näringslivet eller inom tredje sektorn. Systemet är inrättat via ett budgetanslag.

ARBETSPSYKOLOGENS TJÄNSTER

Arbetspsykologen har haft 57 (46, 2020) kunder som har fått hjälp med yrkesinriktad rehabiliteringsplanering och yrkesplanering. Planeringen har gått ut på att söka ny inriktning i arbetslivet efter en bedömning av funktionsförmåga. Utredningarna görs i samarbete med nätverket inom hälsovården, socialen, Folkpensionsanstalten (FPA) och arbetspensionsbolagen. Planeringen resulterar oftast i arbetslösningar, studier, fortsatt rehabilitering eller pension. AMS erbjuder från och med 2017 utredningar av funktionsförmåga för personer med annat modersmål än svenska. Utredningarna handlar oftast om nedsatt funktionsförmåga och ställningstagande till sjukpension. Utredningen och planeringen utförs med hjälp av tolkservice på kundens modersmål. Den yrkesinriktade rehabiliteringsplaneringen fullföljs i samplanering tillsammans med ÅHS, KST och FPA.

UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA

Ansökningarna om de arbetslöshetsunderstöd som administreras av AMS och betalas av landskapsmedel, det vill säga grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet, har varit 971 till antalet (2 033, 2020). Totalt inkom 9 920 (11 035, 2020) redovisningar av arbetslöshetstid. I genomsnitt har 802 (898, 2020) utbetalningar av arbetslöshetsunderstöd gjorts per månad.

År	Nya ansökningar	Övriga beslut	Beslut totalt
2006	345	257	602
2007	334	294	628
2008	336	282	618
2009	501	382	883
2010	570	468	1 038
2011	579	359	938
2012	642	413	1 055
2013	804	464	1 268
2014	739	522	1 261
2015	683	576	1 259
2016	679		1 928 ¹⁾
2017	684		2 665 ²⁾
2018	739		3 739 ³⁾
2019	704		4 248
2020	2 033		6 462
2021	971		5 023

¹⁾ Indragning av arbetslöshetsförmån behandlades tidigare av arbetskraftskommissionen som inte skickade till sökande något skriftligt beslut om indragning av arbetslöshetsförmånen. Från och med 2016, då AMS tog över beslutsfattandet i arbetslöshetsförmånsärenden, har skriftligt beslut om indragning skickats sökande, därav den ökade mängden under "Beslut totalt" samt från samma tidpunkt har de två olika (Nya ansökningar och Övriga beslut) diariesystemen slopats och införts ett diariesystem som omfattar alla beslut i

arbetslöshetsförmånsärenden, i tabellen ovan redovisas dessa i stapeln "Beslut totalt". I "Beslut totalt" ingår således även antalet från stapeln "Nya ansökningar".

2) AMS ska i ärenden som gäller justering av en arbetslöshetsförmån ge sökanden ett skriftligt beslut. Från och med 2017 ges sökande ett skriftligt beslut på jämkad arbetslöshetsförmån, därav den ökade mängden under "Beslut totalt" år 2017.

3) Genom ändringar i lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa, bland annat införandet av aktiveringsmodellen, ökade antal beslut med drygt 40 % 2018. Därav den ökade mängden under "Beslut totalt" år 2018.

AMS har behandlat 95 (115, 2020) besvärärenden inom utkomstskyddet för arbetslösa. 65 (75, 2020) av dessa har AMS helt ändrat genom självrättelse, vanligtvis för att sökande har lämnat in nya uppgifter. 30 (33, 2020) besvär har AMS meddelat Ålands förvaltningsdomstol (Åfd) att ska avslås och AMS har således vidhållit sitt beslut. 3 (3, 2020) ärenden har överförs till besvärnämnden för social trygghet och utlåtagande givits till arbetslöshetskassa.

Åfd har avgjort 14 (29, 2020) besvärärenden. I 4 (20, 2020) fall har Åfd avslagit besvärerna, i 2 (3, 2020) fall har Åfd avvisat besväret då det inkommit för sent och i 6 (3, 2020) fall har Åfd avskrivit ärendet eftersom besväret återtagits samt i 2 (3, 2020) fall har Åfd upphävt AMS beslut. Den vanligaste orsaken till att Åfd upphävt är att den besvärande lämnat in till Åfd nya uppgifter som inte fanns då AMS avgjorde ärendet. Av de ärenden som Åfd har upphävt har AMS valt att föra 4 vidare till Högsta förvaltningsdomstolen (Hfd). Besvärnämnden för social trygghet har avgjort 4 (3, 2020) ärenden och förkastat dem. Hfd har avslagit 1 enskilda ansökan om besvärstillstånd över beslut om arbetslöshetsförmån och 3 ansökningar från AMS. Hfd har prövat 1 besvär och avslagit det.

AMS har i 34 (30, 2020) ärenden beslutat om återkrav av arbetslöshetsförmåner. Endast i ett fåtal fall återbetalas hela återkravet inom förfallotiden. Orsaken är att de flesta som lyfter arbetslöshetsförmåner har väldigt små inkomster och har inga möjligheter att återbetala hela återkravet inom 14 dagar, särskilt i de fall då det är fråga om ett större belopp.

STUDIESTÖD

AMS handlägger och tar beslut om studiestöd samt ger rådgivning och information till unga och vuxna om studiestöd. Dessutom fattar AMS beslut om återkrav av studiestöd och följer upp återbetalningarna. AMS mottar och meddelar Pensionsskyddscentralen uppgifter om åländska studerandes utländska examina vilka har betydelse för pensionens tillväxt. I studiestödsärenden samarbetar AMS med skolor, banker, FPA och andra myndigheter.

Studiestödsenheten har en hög arbetsbelastning inför terminsstart då studiestödsansökningarna anhopar sig. Topparna under ett läsår inträffar under juli till oktober och januari till mars. Trots hög arbetsbelastning handläggs ansökningarna så att i princip alla studerande får utbetalt studiestöd inom fem veckor efter det att ansökan är komplett.

Studiepenning, vuxenstudiepenning, bostadstillägg och försörjartillägg är bidrag medan *landskapsborgen för studielån* gäller banklån. Landskapsborgen för tilläggsån kan beviljas för terminsavgifter. Från och med höstterminen 2021

indexjusterades studiestödsbeloppen med - 0,4 % enligt ändring av konsumentprisindex under 2020.

Antalet studiestödstagare och stödform

År	2018	2019	2020	2021
Studiepenning	2 339	2 302	2 314	2 217
Vuxenstudiepenning	169	200	234	268
Bostadstillägg	1 632	1 600	1 625	1 591
Försörjartillägg	198	188	203	208
Stödtagare, totalt	2 510	2 490	2 540	2 562

Landskapsborgen för studielån och tillägglån för terminsavgift

År	2018	2019	2020	2021
Studielån, antal	1 153	1 130	1 092	1 108
Tillägglån, antal	37	30	37	36

Beslut om studiestöd

Studiestöd beviljas per läsår och kan kompletteras under läsåret med ändringsansökan. Det kan gälla till exempel boende, ändring av terminstid, ansökan om landskapsborgen för lån.

År	2018	2019	2020	2021
Beslut om studiestöd	3 244	3 375	4 130	3 495
Avslag på ansökningar	79	62	71	64

Den vanligaste orsaken till avslag på en ansökan om studiestöd är att den studerande inte kompletterat sin ansökan inom den termin som ansökan gäller. Övriga avslagsgrunder är till exempel att studierna inte är studiestödsberättigade, att de inte uppgår till minst deltidsstudier, att övriga inkomster under studiestödstiden är för höga eller att studiestöd ska sökas från FPA eller CSN i Sverige.

AMS har behandlat 1 (4, 2020) rättelseyrkande över beslut om studiestöd och har bifallit rättelseyrkandet.

AMS har i 134 (118, 2020) ärenden beslutat om återkrav av studiestödsförmåner. Av dessa har 113 (95, 2020) återbetalats. Återkraven gäller oftast studieavbrott, för höga inkomster eller sjukskrivning.

UPPEHÅLLSTILLSTÅND FÖR ARBETSTAGARE, DELBESLUT

Ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare har koncentrerats till fem arbetstillståndsenheter i Finland. Dessa enheter finns i Helsingfors, Tammerfors, Uleåborg, Villmanstrand och på Åland. Enheterna är behöriga att ge delbeslut i ärenden om uppehållstillstånd för arbetstagare till Migrationsverket. AMS ansvarsområde är företag på Åland som söker arbetskraft utanför EU/EES – området. I dessa ärenden tillämpas utlänningslagen (FFS 301/2004) samt de riksomfattande riktlinjer som statsrådet tagit beslut om. AMS uppgifter och befogenheter regleras i överenskommelseförordning.

AMS utreder möjligheten att inom en rimlig tid få sådan arbetskraft som lämpar sig för det aktuella arbetet och som står till förfogande på arbetsmarknaden. Kravet är att arbetsgivaren ska anmäla platsen till AMS och platsen ska vara lediganslagen i minst två veckor.

AMS bedömer om arbetsgivaren har realistiska förutsättningar att uppfylla sina arbetsgivarskyldigheter.

Vid bedömningen av arbetstagarens förutsättningar säkerställer AMS att arbetstagaren har den utbildning och de tillstånd som arbetet kräver (till exempel hygienpass). AMS ska också säkerställa att utlänningens uppehälle på Åland är tryggad genom inkomster från förvärvsarbete under den tid uppehållstillståndet gäller.

Under 2021 behandlades 41 (33, 2020) förstagångsansökningar som gäller anställande av arbetskraft som behöver uppehållstillstånd för arbete, och 63 (47, 2020) som gäller fortsatta tillstånd.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE 2021

Nedan presenteras sådant som landskapsregeringen angett att från och med 2017 ska ingå i underlydande myndigheters berättelser.

AMS översikt

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) regleras i landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

AMS:s verksamhet regleras i landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslagen (2006:71) om studiestöd, landskapslagen (2012:74) om främjande av integration och i landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning. AMS utför vissa uppgifter som tillhör rikets behörighet med stöd av överenskommelseförordningar. Myndigheten handhar uppgifter eller ger service utgående från lagtingets budgetbeslut såsom verksamheten som ordnas under samlingsnamnet Åland Living och verksamheten Visa vägen – karriärvägledning för vuxna samt arbetspsykologtjänster.

AMS:s verksamhet påverkades i väsentlig utsträckning av den höga arbetslösheten, lagändringar samt nya lagar om förmåner för arbetslösa.

Hållbarhetsstyrning

AMS har anammat de strategiska utvecklingsmålen 1, 2 och 5: "Välmående människor vars inneboende resurser växer", "Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället" och "Attraktionskraft för boende, besökare och företag". AMS medverkar i samordningsmöten som ordnas av medaktörerna i nätverket bärkraft.ax och deltar i "Sektoröverskridande forum för social hållbarhetsutveckling inom landskapsregeringen" samt i nätverksgruppen hållbara storföretag på Åland kring bland annat rekrytering, kompetensförsörjning och storytelling. AMS sitter också, genom verksamheten Åland Living, med i arbetsgruppen för koordinering och rapportering i rollen som processledare för mål 5. Förverkligandet av målen jobbar AMS med kontinuerligt och hör till AMS kärnverksamhet som att främja sysselsättning och kompetensutveckling, att främja en regionalt balanserad utveckling av arbetsmarknaden, att verka för kvinnors och mäns rätt till arbete på lika villkor, att motverka diskriminering på arbetsmarknaden, att underlätta för personer med svag ställning på arbetsmarknaden att få arbete och förhindra utslagning från arbetsmarknaden samt att motverka långa tider utan reguljärt arbete.

Väsentliga förändringar i organisation, verksamhet och ekonomi

Under året har pandemin påverkat AMS organisation, verksamhet och ekonomi, likväl har det inte lett till väsentliga förändringar i organisationen, verksamheten eller ekonomin.

Bedömning av de viktigaste riskerna och osäkerhetsfaktorerna samt andra faktorer som inverkar på verksamhetens utveckling

Riskbedömningen som gjordes 2018 resulterade i att tre områden har prioriterats att jobba med, krav på arbetets kvalitet, arbetsmängd och arbetstakt samt samarbete och information. Under 2019 har ett stort antal åtgärdsförslag utarbetats och tre framröstade åtgärder har påbörjats jobba med. Under 2021 prioriterades personalens välmående då den exceptionella arbetsmängden för de flesta tjänstemän ökade riskerna för utmattning. Ett arbete som lyckades då det totala antalet sjukdagar 2021 var 162 och motsvarande sjukdagar 2020 var 184. En minskning med cirka 12 %.

Det datoriserade studiestödssystemet (STUDS07) som Åda Ab ansvarar för innehåller buggar och andra programfel som gör att felaktigheter uppstår vid handläggningen av studiestödsförmåner. AMS är medveten om bristerna och meddelar upptäckta felaktigheter till Åda Ab för rättelse. Det har hänt att programfel inte upptäckts av AMS utan genom att kunder kontaktat AMS. AMS bedömning är att få programfel förblir oupptäckta. I slutet av 2019 upphandlades ett nytt studiestödssystem som inte ännu under 2021 var färdigt utvecklat och kunde tas i bruk.

Uppföljning av budgetmål

Mål: Minst 50 personer ska få yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Förverkligat: 57 personer har fått yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Mål: Minska antalet långtidsarbetslösa.

Förverkligat: Antalet långtidsarbetslösa i december 2021 (385) var lägre än i december 2020 (744).

Mål: Öka antalet användare av e-tjänster

Förverkligat: Under 2021 anmälde sig 733 (51,1 % av alla anmälda) arbetssökande sig via e-tjänsten. Under 2020 anmälde sig 2 336 (69,8 % av alla anmälda) arbetssökande sig via e-tjänsten.

Under 2021 kom 70 % av alla ansökningar om arbetslöshetsförmåner via e-tjänsten. Motsvarande siffra för 2020 var 73 %.

I januari 2022 redovisade 62 % av alla som beviljats arbetslöshetsförmåner sin arbetslöshetstid via e-tjänsten. Andelen i januari 2021 var 63 %.

Mål: Främja samarbetet och samverkan med andra myndigheter kring arbetssökande som har behov av service av flera instanser.

Förverkligat: På grund av pandemin var det begränsade möjligheter till fysiska möten och mer än fullt upp med kärnverksamheten inom arbetsmarknadsservicen så något utrymme att ingående främja samarbetet och samverkan med andra myndigheter fanns inte. Likväl har hållits ett flertal så kallade treparts-möten mellan kunder, vägledare och tjänstemän vid KST som har främjat samarbetet mellan KST och AMS. Myndighetschefen vid AMS har under året haft möten om samverkan/samarbete med förbundsdirektören vid KST.

Redogörelse för den interna styrningen och kontrollen

AMS myndighetschef leder myndighetens verksamhet och ansvarar för att fastställda mål uppnås. Alla rättelseyrkanden och besvär avgörs av myndighetschefen som i samband med detta granskar lagenligheten i de ärenden där kunden visat missnöje över beslut.

Myndighetschefen följer kontinuerligt upp att de oavslutade ärendena omfattar så få ärenden som möjligt och att budgetmoment inte överskrids eller inte nyttjas i den omfattning som avsetts.

Verksamheten planeras utgående från beviljad budget och redovisas i AMS årliga verksamhetsberättelse.

Uppföljning av tidigare års granskning

Under år 2016 genomförde landskapsrevisionen en granskning av AMS i form av en effektivitetsrevision.

Landskapsrevisionen: Reglementet borde uppdateras. I nuvarande utformning är bland annat tjänstebeskrivningarna och arbetsuppgifterna antingen förlegade eller oklara. Till andra delar borde informationen uppdateras så att den stämmer överens med vedertagen praxis eller förändringar i förfarandet.

Kommentar: I reglementet finns inte tjänstebeskrivningar. Arbetsuppgifterna har uppdaterats både 2015 och 2016 avseende samtliga tjänster förutom handläggningsschef, förmedlare och informatörer. AMS avsåg under 2018 att gå igenom reglementet med personalen för att utröna till vilken del arbetsuppgifterna antingen är förlegade eller oklara samt till andra delar uppdatera informationen så att den stämmer överens med vedertagen praxis eller förändringar i förfarandet. I mars 2021 antog landskapsregeringen ett nytt reglemente för AMS som trädde i

kraft den 1 maj 2021. I det nya reglementet har beaktats det som framförts av landskapsrevisionen.

Landskapsrevisionen: Vid verkställandet av utkomstskydd för arbetslösa och studiestöd bör man beakta AMS behov när det nya lönesystemet planeras och implementeras.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2021 har inte något lösningsförslag givits AMS. Då AMS funnit att utsikten att få en lösning presenterad är ringa så har AMS klargjort med finansavdelningen vilket slag av utbetalningsfil för studiestöd och utkomstskydd som lönesystemet accepterar i samband med utvecklandet av handläggningssystemen för studiestöd respektive arbetslöshetsförmåner som AMS upphandlat.

Landskapsrevisionen: Processen med registrering av pensionsbaserad arbetslöshetsersättning borde beaktas i det nya lönesystemet för att förenkla arbetet och trygga tillförlitliga uppgifter.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har lyft frågan om pensionsbaserad arbetslöshetsersättning med leverantören av det nya lönesystemet och bett dem återkomma med en möjlig lösning. Under 2021 har inte någon möjlig lösning presenterats för AMS. Då AMS funnit att utsikten att få en lösning presenterad är ringa så har AMS upphandlat ett IT-system som ska förenkla arbetet och trygga tillförlitliga uppgifter i processen med registrering av pensionsbaserad arbetslöshetsersättning

Landskapsrevisionen: I samband med kommande ibruktagande av nätbaserade tjänster borde man undersöka möjligheterna att på sikt anpassa dessa till nuvarande system inom myndigheten och vid landskapsregeringen för att minska det manuella arbetet.

Kommentar: AMS ambition är att de nätbaserade tjänsterna så långt det är möjligt ska anpassas till bland annat landskapsregeringens system för utbetalning av arbetslöshets- och studiestödsförmåner. Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2021 har inte något lösningsförslag givits AMS. AMS har upphandlat/köpt e-tjänster för både ansökan om studiestöd och arbetslöshetsförmåner och anpassat dem så långt som finansavdelningens har önskat till utbetalningssystemet.